

35-ik sz. Augusztus 27. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Liszt Ferenc“ *Reményi Károlytól.* — „Kerüld a szépet!“ (beszély,) *Jókai Mórtól.* — „A nyalka legény,“ (életkép). — „A vezére-völgyi őstanyák,“ *Rónai Jácinttól.* — „A „Sáros- és Kapiár vidéke“ című cikkhez,“ *Irányi Istvántól.* — „Pozsony.“ — „Dublini szegénység.“ — „Egy hét története,“ *Vadnai Károlytól.* — Ujdonságok. — Ze-

nemű. — Vegyes közlemények. — Nemzeti színház. — Irodalom.

Képek: „Liszt Ferenc.“ — „A nyalka legény,“ *Lotz K. rajza után.* — „Dévény romjai.“ — „Ut a Morva mellett.“ — „Pozsony látképe.“

Vegyes közlemények.

— (*Liszt Dante-symphoniájáról,*) melynek előadása az aug. 17-ki nagy hangversenyen rendkívüli elragadtatásba hozta a közönséget, egy tárcairó következőleg ír: „Liszt e művében minden oly masszív, velős és erődus, hogy a hallgatót csodálat fogja el. E mellett a legmagasb emelkedéseknél sem válik lármává, hanem mindenütt kifejező és lélekreható zene marad. Mindjárt az első hangok megdöbentőleg festik, midőn a pokol kapuja borzalmas döréjjel tárul föl, s a gýasztrombiták harsányan zugják a pokol föliratát: „tegyetek le minden reményről!“ S mennyi szingazdagság van e sötét zord képben. Az ördögi szilaj láрма, a kinszenvedés és gyötrelem jajgatása, nyögés és átok. A hangszerek egy rémes és mindig kavargó orkánja ez, igazi Dante pokla, melynek szörnyű hangzavara egy pillanatra megszűnik, hogy a szerencsétlen szerelmű Francesca da Rimini mély panaszát halljuk: „nincs nagyobb fájdalom, mint boldog időkre emlékezni vissza a gyötrelem árjában.“ Mily meghatólag fejezik ki ez eszmét a gondodák sat. mély hangjai. Szivreható, reményvesztett zokogás ez az eljátszott paradicsom után, egy bukkott angyal elégiája, melyet egy trombita zord hangja — fátyolozottan, mintha a feneketlen mélységből jönne — szakít félbe, s újra az elkárhoztak rivaja hallatszik, a guny éles sivitása, a gyalázat zord lázongása, s a düh jajveszéklő kitérése. A trombiták újra ismétlik a rettenetes végzetet: „tegyetek le minden reményről.“ Soha költő nem nyerhetett nagyszerűbb illusztrációt, mint minő e zene, mely magát Lisztet is újra meg újra lelkesíteni látszik, mert a karnagyi emelvényen koronkint egy félfővel fölmagasodni látszék, s arcán ki volt fejezve e borzasztó költészet nagymérvű hatása.

* (*A dalár-ünnepély történetéhez*) följegyezzük a városokat, melyeknek dalárdái Pesten képviselve voltak. Ezek a következők: Apatin, Arad, Balassagyarmat, Békés, Bicske, Debrecen, Eger, Eperjes, Ersekujvár, Esztergom, Győr, Hajdu-Böszörmény, Hold-mező-Vásárhely, Jászberény, Kecskemét, Kismarton, Komárom, Kun-Szent-Miklós, Linz, Lippa, Losone, Miskolc, Mohács, Nagy-Bánya, Nagy-Kanizsa, Nagy-Kőrös, Nagy-Szombat, Nyiregyháza, Ó-Buda, Pancsova, Pécs, Pozsony, Promontor, Rima-Szombat, Sopron, Szalonta, Szegszárd, Szentes, Szombathely, Varasd, Versec, Zimony, Zombor és Zsombolya.

= (*Egy magyar dalár fogadtatása,*) A városleti dalárünnepély alkalmával délben a bimbósháznál lelkes jelenet történt. Egy deli magyar fu,

kinek mellét számtalan dalár-rendjel fődte, csakhamar magára vonta a körülötte ülők figyelmét, s neve a társaságban ajról ajkra járt. Ez volt Verebélyi Bogyó Alajos ur Pozsonyból, kiről Drezdából irták, hogy ott magyar népdalok előadása által rendkívüli hatást keltett. Egy fiatal író bemutató a jelenvolt dalároknak, mire oly nagy éljenzés keletkezett, hogy szinte megrendült bele a vendéglő. Bogyó urnak fel kellett állania, s elbeszélni drezdai diadalát. Elmondta, hogy Drezdában a nagy német dalünnepélykor Reichel karnagnál levén szállva, ez a szász Svájceba tett kirándulás alkalmával egy lelkes felköszöntésben reá vonta a sok ezernyi közönség figyelmét, mire a legzajosban megtapsoltatván, egy szikiára kellett felállnia, hogy ott magyar dalokat énekeljen. Erre aztán oly roppant lett a tetszés, hogy körülhordozták, összezecsókták, s Reichel ur letépve magáról a karnagyi jelvényt, azt a magyar dalárra akasztá. A mint előadását befejezte, kevésbe mult, hogy a szász jelenet itt is nem ismétlődött. Bogyó ur anynyi virággal lett elhalmozva, hogy néhány pillanat alatt előtte egy pár lábnyi magas bokréta-halmaz röpült őszre.

* (*Attila városa Amerikában.*) Egy Amerikában Nyugat-Virginiában épülő új várost Attila névére akarnak elkeresztelni. Több magyar szándékozik ott megtelepedni, s ezek egy utcát a tervrajzban „Széchenyi“-nek és egy másikat „Károlyi“-nak nevezték el. A város a tervrajz szerint igen szép lesz, egyenes utcákkal, közepén egy nagy térrel, mely körül lesznek a nyilvános épületek, mint az egyetem, iskolák, börze, templom, „Attila szálloda,“ bank stb.

* (*Omer basa nagynénje*) Bécsben, mint egy cs. kir. dohánytőzsde és szolgálati közvetítő intézet tulajdonosnője, szerény körülmények között él. A török hadsereg mostani főparancsnoka, mikor még osztrák kadét volt, havonkint 5 ft segélypénzt kapott tőle. A nagynéne semmit sem akar elfogadni öcsésétől, mert vallását elhagyta.

* (*Az állampénztárak,*) az új pénzügyminiszter Larisch gróf belépésekor oly üresek voltak, hogy 300,000 forintnál több nem állott rendelkezésére azon pillanatban.

* (*Mihály szerb fejedelem*) nejétől Hunyady Julia grófnétől sokszor említett elválása bécsi tudósítások szerint a legközelebbi napokban valószínűleg véghez fog menni, és hivatalosan közzétetni. Az elválás barátságos uton történt, és oly módon, melynél fogva az ezután Bécsben lakó herecgnőnek fényes állás van biztosítva.

Első évi folyam.

35. szám.

Augusztus 27. 1865.

Liszt Ferenc.

Kétségkívül örömmel veendik olvasóink, hogy bemutatjuk arcképét a zenedei ünnepélyek fő hő-sének, kinek nevével most tele van Budapest, s így közvetve az egész ország.

Életrajzát illetőleg könyveket kellene írunk, ha mind fel akarnók jegyezni azt, mi vele ötödfél évtized alatt történt. Mint legfőbb adatok álljanak itt a következők.

Liszt Ferenc 1811. okt. 22-kén Sopron-megyének Raiding nevű falujában született. Szépatyja, András, győri polgár, 1719-ben III. Károlytól számos érdemeiért magyar nemességet nyert. — Atyja, Ádám, hg Eszterházy gazdatisztje, jeles zenész volt, ép azért fia nevelését hajlama szerint tudá vezetni. A rendki-

vüli tehetségekkel megáldott gyermek első, átalánoson meglepő föllépései Sopron és Pozsonyban történtek. Majd néhány magyar főúr segélyezése folytán Bécsbe jutott, hol Czerny és Salierinek lön legkitünőbb tanítványa, s nyilvános föllépeteivel

Beethoven nagybecsülését is [kiérdemlé. Ezután Münchent és Stuttgartot érintve, Párisba ment atyjával, s bár a copfos konzervatoriumba nem vették fel, egy év alatt egész Páris és Franciaország

meghódolt a 14 éves gyermeknek. Ily szerencsével utazta be csakhamar Angliát és Svájcot, s anyyi babért és kincset aratott, mennyit előtte senki. Nem csoda hát, ha az ifju lelke elkábult és percre kimerült.

1827-ben atyját elvesztvén, anyjával egyideig egész visszavonultságban élt Párisban, mignem Paganini játéka újra felvillanyozta lelkét, mely azóta teljes öntudattal, minden megszakítás nélkül tört elő a halhatatlanság útján.

Beutazta egész Európát, s oly népszerűvé lön, hogy több helyütt a kormányok féltékenységét is földéző maga ellen. Erejét ép úgy nem kímélte, mint nem sajnálá szerzett kincseit fölázdozni a humanismus céljaira.

Mindez hazánk évkönyvébe is kitörülhetlen be-

Liszt Ferenc.

tükkel van följegyezve. 1840 és 46-ki honléte oly emléket hagyott hátra, mely — el lehet mondani — azoknak is, kik akkor még csak kis gyermekek voltak, a tradíció folytán élénk tudalmában van.

1847-ben, tehát 18 évvel ezelőtt, hihetetlen erős elhatározással lelépett a hangversenyzés teréről, s Weimárban telepedvén le, ezentul kizárólag a zeneszerzésnek élt. Új iskolát alapított, melynek jelenleg ezer meg ezer követője van. Minden szép és nagyot melegen fölkarolván, s mint százweimári udv. hangverseny-karigazgató a kellő közeggel rendelkezvén: *Wagner* Richárdot is, az összes németiség ellenében annyira pártfogásába vette, miszerint bátran elmondhatjuk, hogy *Wagner* Isten után legtöbbet köszönhet Lisztnek. S kívülül még hány művész és zeneszerző van, ki emelkedését szintén Lisztnek köszönheti.

Tizennégy évi szorgalmas működés után *) *Weimárt* is odahagyá Liszt, hogy még magasabbra emelkedjék. *Róma* volt a végpont, s midőn ez évi ápril 25-én ugyanott az egyházi rendbe is belépett, ez által a világ bámulatát annyira földidézé,

hogy sokan mai napig sem bírják tisztán felfogni e lépésnek rája ép úgy, mint a művészetre kiható nagy horderejét.

Nekünk magyaroknak jutott legközelebb a szerencse, meggyőződni arról, hogy Liszt Ferenc világi öltönyével „*hazaifiai érületét ép úgy nem adta fel, mint nem dobá el magától a művészetet.*“ A „magyarországi szt. Erzsébet“ című oratorium világgraszoló monumentuma lett hazánknak, s mint hisz szük, nem sokáig fog egyedül állani. Liszt, ugyanis e napokban nyilvánítá ki százak és százak hallatára, hogy „*a nemzet szabja elő neki a munkát és ő örömmel fogja teljesíteni azt.*“

Méltó ígérlet a haza és világ legnagyobb zenészéhez, ki azon tény által is, hogy 18 évi szünet után ép nálunk még egyszer s talán *utoljára* hallatja a világtól epedve várt zongora-játékát, Budapestet, a magyar fővárost, a zenevilág nevezetes pontjává teszi.

Reményi Károly.

Kerüld a szépet!

Beszély.

Irta **Jókai Mór.**

(Vége.)

Anna lelkét azontul csak e rémkép foglalta el. A megláncolt Radziwill. Miatta jutott ez élők sirjába az is, s a leleményes kegyetlenség azt gondolta ki, hogy épen Anna börtöne alá zárta be áldozatát; hadd hallja annak mindennapos gyász énekét ott lábai alatt.

„És én még e zsolozsmáknak is utjokban állok!“
Ez izzó vád kinzá Anna lelkét.

Az apostata, ki elesküdté magától apái vallását, nem tisztult hitből, de vak szerelemből, most elhagyva égiektől és földiektől, most mint eleven gát fekszik utjában az imádkozónak, kinek imája, rémhite szerint, az ő börtönén nem törhet keresztül.

Oh mint szerette volna ez énekhangok után hal-

kan utána rebegni: „*Kyrie eleison,*“ de attól félt, hogy a sötétség rémei kacagni fognak e szavára.

Más szerencsétlennek reményt az ad, hogy a halálban hisz; neki még a túlvilágtól is félnie kellett: hogy fognak elfordulni tőle ott is ama fényes arcok, miktől elfordult ő egy mosolygó halandó átkozott lárvájaért?

És így folytak napok napok után.

Anna sorsában semmi változás nem történt. Senki meg nem látogatta; börtönajtáját soha meg nem nyitották. A mely öltönyben elfogták, abban volt azóta éjjel nappal, és gondolkozhatott felőle, ha annak virágos hímzetein végig nézett, hogy ez menyasszony-öltözete, s ez lesz halotti meze is, akkor már talán lerongyolva, szétmállva, elszakadva, mert ebben a börtönben öltönyt nem változtattak.

S amaz örökké ébren levő szem a félvilágos gömbölyü nyiláson át folyvást áldozatán függött.

Csak ez mulna el onnan! Csak egy napra, csak egy órára. Ne állna közte s az Isten napvilága között egy ellenséges emberarc!

Egyszer teljesült ez a kívánsága.

Egy éjjel kinos rémlátó álmaiból ágyudördülé-

*) Jelesebb szerzeményeiből fölemlíthetjük: a 17 magyar rhapsodiát, 14 symphoniai költeményt, egy külön „*Faust*“ és „*Dante*“ symphoniat, zongora-concertjeit orchesterrel, a XIII. zsolnárt, melyet tavaly adtak először elő *Karlsruhéban*; az esztergami misét; assisi, és paolai szt. *Ferenc* életéhez írt zenét, a *szántalan* átíratot, mint *Beethoven* 5 és 6-dik symphonijának zongorára tételét, *Schuber* és *Wagner* átíratait; több alkalmi szerzeményt, ezek között a *Schiller* és *Göthe* weimári szobrainak leleplezésekor előadott indulót, stb. *R. K.*

sek ébreszték fel. Még sötét volt odakünn is, de a falakon keresztül lehetett hallani a dobszó riadóját, a siető nehéz lépteket, a szitkozódó vezényszót; később azokat a rejtelmes zürhangokat, mint mikor utcai harc van, a csapatok előre-hátra futnak, a rend felbomlik, a vezérek szavába a közemberek belekiáltanak. Távoli ordítás, félrevert harangok és földrengető ágyúzás.

Annának egy gondolat villámlott át szívében. Tán kitört a lázadás ő miatta. A nép megtudta, hogy törvényes fejedelműje börtönben szenved, s most megostromolja a nagyok palotáit, győzni fog, börtöne kapuit betöri, láncait leveri s diadalal fogja magával vinni.

Reggel, mikor a nap kisütött, bámulva látta, hogy az a kerek nyílás most nincs emberi arcotól elfoglalva; a hajnalsugár szabadon süt be rajta börtöne sötétjébe.

Ezt a gömbölyű fényfoltot, mely homlokára esett, jövendő dicsősége előhírnökének képzelte Anna.

És aztán arra gondolt, hogy ha ő ma még a trónra jutna, mit tenne akkor?

Legelső gondolata az a szöke fő volt.

Milyen szép szöke fő, és milyen rút szív hozzá! A mit a természet elrontott, azt ő helyre hozná, elválasztaná a szép főt a rút szívtől, a főt bebulzsamozva kristály-koporsóban ott tartaná magánál, a szívet kidobtatná az ebeknek!

Csalóka álmak! Az a kerek fény nem dicsőségének, hanem halálának hírnöke volt.

Nem néplázadás volt az, a mi a távoli morajt költé. A harangszó, az ágyúzás nem a zendülés uralgó hangjai voltak, a börtönt nem a győzelmes

nép elől hagyták el sietve a csapatok; hanem azért, mert a Newa elönté a várost.

A nyugati szél megtörte a jeget s erőszakosan hajtá a Newa torkolatán fölfelé, mitől a visszaszorult hullám néhány óra alatt öles magasságu árral borítá el az utcákat.

Az ár oly gyorsan jött, hogy a börtönökbe zárt rabokat bizony ott feledték; s azon a napon másfél ölesre emelkedett a víz a földszíne felett.

Annának nemsokára ki kelle ábrándulnia utolsó kisértő reményéből, mikor a földalatti börtönökben elkezdte zuhogni a réseken betóduló ár.

Még egy ideig hallgathatta a kétségbeejtő énekhangot ott lábai alatt.

„De profundis ad Te clamavi, Domine;
Exaudi vocem meam!“

Hallható azt egyre közeledni, a mint a haldoklót a boltozathoz közelebb emelé a víz, hallható annak utolsó halálordítását és azután nemsokára láthatá, mint kezd el azon a gömbölyű nyíláson át, melyen rövid ideig az éj világa sütött fejére, egy világoszöld vizsugár beomlani börtönébe, mint tölti meg e vékony sugáru zuhatag kétségbeejtő lassúsággal börtöne üregét, hogy emelkedik a hideg ár leláncolt természetén följebb följebb, míg elérí homlokát, mely fölött nem lebeg a mentő fejedelmi korona többé.

Az ár elvonulása után minden rabot, ki e földszinti és földalatti börtönökbe volt zárva, halva leltek azokban. Ki tehet róla. Isten csapása volt.

E sorsot osztá Erzsébet cárnő leánya is, a szép, az imádott, az ünnepelt Tarrakanoff Anna.

És miért? — Egy szép szöke arcért!

Orloff Alexis pedig gróffá lett és kapott ajándékba jutalmul tizezer parasztot.

A nyalka legény.

(Életkép.)

Néhány év előtt az alföldre kellett utaznom s mert akkor még nem nyitották meg a Debrecenből Miskolcra vezető vaspályát, azon kocsik egyikén váltottam helyet, melyeket rendszeren „gyors kocsiknak“ neveznek, talán épen oly joggal, mint némely alacsonyellenű embert nagyságos urnak.

Utitársamul mellém egy lapos, tányéralaku sípkával fődött és nyírott bajuszu idegen ur került.

Némi ismerkedés után megtudtam, hogy ő porosz s most gyára ügyében Debrecenbe iparkodik.

Sokat beszélgettünk együtt, mert hajlamomnál fogva nagyon szeretem az idegeneket hazánk valóságos képével és viszonyaival megismertetni s mert magam is szeretek észrevételeikből tanulni.

Nagyon belemélyedhettünk társadalmi s talán politikai szemlélődésünkbe is, mert a beszéd fonáláról csak akkor irányoztuk figyelmünket másfelé, midőn közelünkben lódobogás, vágató kocsik robaja, ostorpattogás, vig kurjongás és harásny zenehangok riasztottak föl bennünket.

Még a gyorskocsik vezénylőiben is van valami érzék, bizonyos ünnepélyek iránt s így nehézkesen dőcögő sárgaszínű hintónk balra térve, az országut szélén megállott a közelgő zaj hallatára.

Igen szép jelenet tárult elénk s poroszom önkénytelenül kiáltá:

— Ah, mi felséges cavalcade! A mi művészeink is szoktak ugynevezett Künstlerfestjeiken effélé-

ket rendezni, de azok ehhez még csak nem is hasonlíthatók. Mintha csak valami ős szittyai fejedelem vonulna be hölgyei s főemberei kíséretében, lóháton és a nomád élet szekerein fapalotájába, a hogy azt a jó Priscus leírta!

Pedig az egész csak egyszerű falusi lakadalmas menet volt.

Elöl gyönyörű paripán deli ifju ugratott. Lová fel vala sallangozva, mellénye fölkendőzve, kalapja mellett vőfélyi bokréta, s dolmánya panyókán félvállára vetve, úgy hogy az a ló minden szökésénél utána uszott a légben, mintha a lovag szárnya lenne. E fiú szépsége, deli termete s férfias komolysága magamat is meglepett, poroszomat azonban valóságos ámulatba ejtette.

A vezér-vőfély után ismét néhány lovas, s ezek után négy-négy föltarkakendőzött és bokkrétázott ló által villámgyorsan ragadt könnyű szekér következett, a menyasszony és vőlegény atyafiságával megakodva s közvetlen ezek után két szekér a cigányokkal, kik az oldalsaraglyán ülve, életveszélyes balanszírozások

közt húzták és fújták azt a vérpezsdítő friset, melyre a paripák vígan szedték finomalkatu lábait, míg lovagjaik lelkesedve kiáltottak fel a nóta egyes helyeinél. A cigányok után a nyoszolyólanys és menyasszony s ez után a násznagyok, nászasszonyok szekere következett.

A menyasszony szekere körül egész csapat ifju lovas sürgött és vágatott, fokos végére kötött tarkakendőt zászlóként lobogtatva, vagy a kotyogó kulacsot egymásnak nyújtva s mindegyike rajta

volt, hogy a vőlegény sehogy se férhessen új menyecskéje közelébe, kit most viszen haza saját tűzhelyéhez.

E főcsoportozat után beláthatlan sora jött a könnyű szekereknek, jó ruganyos szalmaüléseiken két falu komámurái és komámasszonyaival, végre az egész menetet porfelleg zárta be, melyből az egyes alakok rejtélyesen mozgó lényekül tűntek elő, élükön mindig azzal a délceg ifjával, kiről nem tudtuk szemeinket levenni.

Midőn oldalt álló kocsinkat megpillantották, megállott a menet tiszteletünkre, s a fölkendőzött vőfélyek mintha csak összebészéltek volna, pillanat alatt hozzánk ugrottak.

A vezérvőfély kivette pajtása kezéből a kulacsot, egyet húzott rajta, aztán letörülte annak száját lobogó ingujjával s ezzel oda nyújtotta nekem, alázatosan instálva, hogy vegyünk mi is részt mindnyájuk örömeiben. Miután a kulacsot ősi szokás szerint ajkaimhoz illesztettem, átadtam azt poroszomnak, ki annyira belészeretett az apró lábú kotyogós menyecskébe, hogy

A nyalka legény. (Lotz Károly rajza után.)

alig tudott megválni tőle.

Poroszom kedvre gyuladt a különben rabvalató italtól, s miként azt már valahol látta, egyetkettőt ugrott a hintóban s jobb tenyerével a zene taktusát követve, ráveregetett a bal lába talpára, de oly ügyetlenül, hogy az egész környezetnek nevetnie kellett.

— Mutassuk meg a burkusának, hogyan táncol a magyar! — kiáltott föl erre a vőfélyek egyike, mire a cigányok onnan a szekérről ráhúztak egy

amolyan isten igazában kicifrázott verbunkosra. A már többször említett nyalka legény leszállott lováról s elkezdett ott az uton előttünk egymagában táncolni.

Ily szép táncot magam is régen láttam. Már csak itt-ott elvéte akadhatni annak párjára, mert már sok szép ős szokásunk mellett a páratlan magyar táncot is feledni kezdjük. Avagy magyar táncnak nevezhetjük azt a lábakkal való jobbra kaszálást, vagy csusza-apritást, a mit urfiaink a bálokon végbevisznek?

Elég az hozzá, hogy porosom a nyalka legény által egészen el lön büvölve.

— S mi lehet a professiójára nézve ez a csoda-

ember, ez az Alcibiádesz? — kérdezé egészen föllángolva.

— E bizony csak egyszerű csikósbojtár, — felelém mosolyogva.

— Was, csikós? Und sind denn die Csikósen keine Räuber, sondern Balletmeister?

— A mint ön látja uram, inkább rablók azok a haszontalan német firkászok, kik egész hazánkat zsványfészekül, haramiabarlangul akarják feltüntetni a külföld előtt, s haszontalan fércelményeikkel kilopják a pénzt olvasóik zsebéből.

Porosom gondolkozni kezdett, s mialatt a metemet zeneszó s vig rivalgások közt elvonult előttünk, az alatt ő folytonosan bölíngatott fejével s búcsút integetett kezével.

A vezère-völgyi őstanyák.

A Vezère-völgyben, közel a hasonnevű folyamhoz (Arrondissement de Sarlat), 1863 vége felé, három őstanya fedeztetett fel, melyek a vidéken „Madelaïne“, „Laugerie-Houte“ és „Laugerie-Basse“ név alatt ismeretesek.

A két elsőnek állatmaradványai, kova- és csonteszközei az ezyiesi barlang leleményeihez hasonlóknak mondhatók, azon észrevétellel, hogy Laugerie-Haute-ban a kihalt nagy irlandi szarvasnak (Megaceros hibernicus) három őrlő foga találtott; míg a madelaïne tanya egy emberi koponyával s néhány apróbb, szintén emberi csonttöredékekkel gazdagítá a périgordi gyűjteményt.

A harmadik tanya (Laugerie-Basse) legnagyobb részét, mintegy 40 lábíg kivájt szirt fedezi, s 30 lábnyival haladja meg a Vezère-folyam színvonalát. A kova-eszközök és a tápúl használt állatok csontjai itt is olyanok, mint az ezyiesi barlangban; de annyi a letört, s a koponyához csatolt iram-szarv, annyi a vésett és faragott csonttöredék, hogy e tanyát méltán csontgyárnak nevezhetnők, nem lévén a csonthalmazban egyetlen egy sem, melyen olynemű vésés vagy karcolás nyomai ne látszottak volna, melyek nem érc, hanem kőszerral eszközöltettek.

Volt itt számos, eltérő hosszúságú átyuggatott csont-tü. (I. ábra.) A nagyobb eszközök egyikén domborművek (II. ábra), a másikon bevéselt hullámzó vonalak tüntek fel (III. ábra); míg egy hosszabb csonton, némi izléssel mindkettőt felleljük, s ez, kivájt vége után ítélve, kanálul, tán velő kiszedésre használtatott (IV. ábra); de ez csak vélemény s további igazolást vár.

A kisebb csontok közt van több átyuggatott

fog, melyek valószínűleg ékszerűl vagy büv-ereklyeül szolgáltak; ilyen egy farkas-fog (V. ábra), s egy metsző ökor-fog gyökere (VI. ábra), hol a két lyuk között, valamint általában az itt talált fogak gyökerén, párhuzamos vonalak látszanak (VII. ábra).

Az iramszarv-művek közt legnagyobb figyelmet érdemel két vésvény és két valódi faragvány. Az első vésvény valamely állat hátulsó részét ábrázolja, mely bátor és ügyes kézre mutat (VIII. ábra), s úgy tűnik fel, mintha csak kezdeményes alaprajz volna. Az állat, a nemi jelvény után ítélve, nem ló, s ha szabad a hajtott derékből következtetni, tán bölény lehetett; de a csont épen ott tört ketté, hol a bozontos serénynek kellett volna kezdődni, mi az állat fajtát elhatározta volna.

A második (IX. ábra) szarvas állat, mely az áll alatti vonalak és egyenesebb derék után indulva, tán vadkecskének volt szánva.

A faragványok egyike, iram-szarvból készült fegyver vagy eszköz, melynek ábráját, hosszúsága miatt, két részben adom. Az első rész (X. ábra), állat, hihetőleg lőfő akart lenni, előrenyuló füllel; a fő faragása idomtalan, de három oldalról látható. A második rész egyik oldalán, a művész határozottabb állatfőt faragott (XI. ábra), melyen a szarv-bog, valamint a fül, hátra vonul; ezt Lartet inkább iram, mint szarvasfőnek (cervus elephus) tartja. Ellenkező irányban e fővel, van még egy határozatlan vésvény, mely némileg halhoz hasonlít.

A második faragvány (XII. ábra), hegyes iram-szarvtör; rajzban csak nyelét adom, mely ügyesen felhasználtatott, a nélkül, hogy a faragvány

akadályozta volna a fegyver kényelmes használatát. Az állat szarva a fül fölött hátra hajol, az első láb a has alá simul, s a hátulsó a tör mentében nyulik el. Ez állat, mennyire eltorzított helyzetéből kivethető, iramhoz hasonlít.

I. ábra.

II. ábra.

III. ábra.

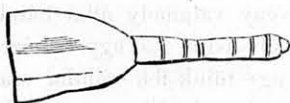
IV. ábra.

V. ábra.

VI. ábra.

VII. ábra.

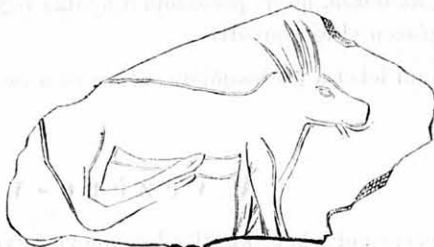

VIII. ábra.

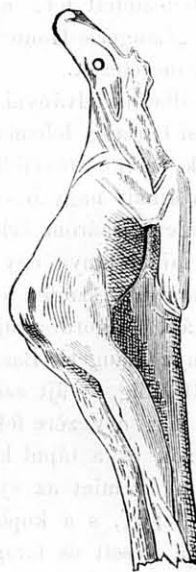
Hogy az adott vélemények e vésett és faragott állatokról nem alaptalanok, legujabban bizonyult, mert az említett tudósok (Lartet és Christy) később ép példányokat is találtak, melyek az egész állatot ábrázolják, s jellemzőleg iramhoz, lóhoz és szarvashoz hasonlítanak.

Nevezetes végre azon körülmény is, hogy a több helyt jelentkező őrlő elefántfog-lemezek mellett, itt egy nagyobb elefánt medence-csont is találtatott; miből tán lehetne következtetni, hogy az iram-vadászok együtt éltek az elefánttal, s hogy eledelül az elefánthúst is használták; mert maga a csont, főleg ha mint ásatag került volna ide, valóban használhatlan volt.

Egyébiránt vannak jelentékenyebb adatok is, melyek az ősembert, a kihalt elefántok, rhinocerosok korába helyezik; sőt oly elefántcsontokon is fedeztetek fel emberi kéz nyomai, minő az ugy-

IX. ábra.

XI. ábra.

XII. ábra.

X. ábra.

nevezett „Elephas antiquus“, melynek kihalása a harmadik korszakba esik, tehát oly időbe, mely a jégkorszakot is megelőzte. Remélem, fogok még ez adatokkal szolgálhatni, jelenleg csak azon következtetéseket érintem, melyekre az említett barlangok és őstanyák feljogosítanak bennünket.

Európa dél-keleti részeiben az ősembert, a barlangokban talált csontok után indulva, négy korszakba lehet helyezni: a barlang-medve, az elefánt és rhinoceros, az iram és bölény korszakába.

Volt idő, midőn ez állatok együtt éltek Európában, bár nem jelentkeztek egyszerre, s egymás

után maradtak le a pályáról. A barlang-medvét túlélte az elefánt és rhinoceros, s ezeket az iram, míg a bölény, Plinius és Seneca állítása szerint, a római időkben is élt Germania rengetegekben.

Felhozott adataink nyomán tán feltételezhetnők, hogy a périgordi ősember együtt élt az elefánttal, tigrissel, mert a barlangokban ez állatok egyes csont-töredékeivel találkoztunk; de egész bizossággal csak azt mondhatjuk, hogy létele az iramkorba esik, s hogy nem ismerték az ércek használatát.

Fegyvereik, eszközeik, vagy csontból vagy kovából készültek, s ez utóbbiakon nincs semmi nyoma a síkárlnak, tehát azok közé sorolandók, melyek az elhiresült somme-völgyi állcsonttal, s Angliában az elefánt és rhinoceros csontokkal, a legrégebb negyedkori képletekben találtattak.

Fő foglalkozásuk a vadászat és halászat lehetett, s a kisebb madarak és halak mellett, a zergét, havasi kecskét, lovat és iram kedvelték leginkább. Cserépedényeik nem levén, igen valószínű, hogy az északamerikai indiánok és eszkimók szokása szerint, fa edényeket használtak, s ezekben a vizet, azon apróbb gömbölyű kövekkel forralták fel, melyek a barlangokban oly sűrűn jelentkeznek, s melyeken a tűz hatása még most is látható.

Szelid állataik nem voltak. Igaz, hogy a nevezett barlangokban számos és rendszeresen felhasított ló-csont találtattott, mi arra mutat, hogy tápult használták; de alig hihető, hogy a szelid lovat ismerték volna, miután eddigelé még egyetlen egy szelid birka vagy kecske csont sem mutatkozott, sőt a kutyának sincs semmi nyoma, mely később elválaszthatlan társa lön az embernek.

Az állatok bőrere is látszottak ügyelni, tanusítják ezt azon ismételt és mély vágások, melyek leginkább az iram-szarv tövében jelentkeznek ott, hol a bőr csaknem összenő a csonttal. Egyébiránt a bőr lefejtését a hus használata is szükségessé tette; de a számos csont tü után ítélve, aligha csalatkozunk midőn feltételezzük, hogy az állatok bőrével ruházkodtak, s hogy a varrásnál azon inakat használták, melyek, miként a lábcsontok vágásai tanusítják, gondosan leszedettek; ez annál valószínűbb, mert az iramok és havasi kecskének sokasága után indulva, a hideg sokkal nagyobb lehetett e vidéken mint jelenleg.

Végre, bármilyen vadak lehettek is a barlangok ezős lakói, a fejledező értelemmel a művészet hajlama is ébredezett. Véstek köre, csontra; fegyvereiket, eszközeiket faragványokkal díszíték, — emberek voltak, élt vágyaikban a haladás, s a jövőnek homályos sejtelme. **Rónai Jácint.**

A „Sáros- és Kapivár vidéke“ című cikkhez.

A „Hazánk s a Külföld“ 32-dik számában a „Sáros- és Kapivár vidéke“ című cikk és Serédy emlékkápolnájának megjelenése örömemre szolgálnak, noha az adatokban több hibát találok, minél fogva szabadjon azokra némi megjegyzéseket tennem.

Tárcának írja az illető közlő folyóirat, *Tarca* helyett, *Tárcánk*, sajnos, nincs; de *Tarca* az, mert a Tar-mezőről (közönségesen „puszta mezőnek“ nevezve) jő s a Tarkó alatt elakad, azaz egy kopasz, meredek sziklán álló nevezetes várrom alatt.

Tarca folyóntól már Gyöngyösynek egy töredékében is olvastam: „Hol a *Tarca* szöke arca völgyből égfelé sóhajt.“ Így hát elnevezésében nem lehet az „ár“, már csak azért sem, mert folyása sem hosszú. Hanem az sárosi atyánkfiaiak majdnem általános hibájuk, hogy tárcájuk nem igen levén, Tarca-folyójukat Tárcának nevezik.

Tovább hibás a közlő azon állítása, hogy a Tarca melletti kincs 1801-ben találtattott volna, mert az 1813. augusztus hava vége felé, a nagy vízáradás után Osztrópataka nevű falu határában fedeztetett

föl, s azon kincs — a mint a bécsi cs. kir. kincstárban látható — nem is volt II. Béla király leányának temetkezési ékszere, de igen is régebb s a kereszténység előtti pogány időből való. Ugyanott ez év tavaszán is találtak egy más sirt, temetkezési női ékszerekkel, miről a lapokban annak idejében említés történt, mely ékszereket Bánó József lelkes hazánkfia és Osztrópataka birtokosa Henszelman Imre derék régészünk által a nemzeti múzeumnak szolgáltatott át.

Sáros vár elpusztulásának kelte is hibás, Kapivárát illetőleg pedig megjegyzendő lenne, hogy ezzel szemben volt a most is ugynevezett Maglód-tól Maglovec-hegyen Maglód vára, melynek romlása után Kún László 1286-ban Simon bánnak megengedé, hogy a mostani Sóvárhoz közelébb egy sziklacsúcon Sóvárt építhesse, mi még is történt. Való azonban, hogy az ő Maglód teljes elpusztulása után Kapi várát is némely helyütt Maglódnak nevezték hibásan.

Irányi István.

P o z s o n y.

A magyar orvosok és természetvizsgálók ez idén Pozsonyban tartják vándorgyűléseiket, melyet gazdasági, műipari, művészeti és régészeti kiállítások is fognak érdekesíteni. Az első közgyűlés aug. 25-dikén lesz, 30-án kirándulás Dévénybe, aug. 29., 31 és szept. 1-én tartanak a szakgyűlések és végre szeptember 2-án a zárközgyűlés.

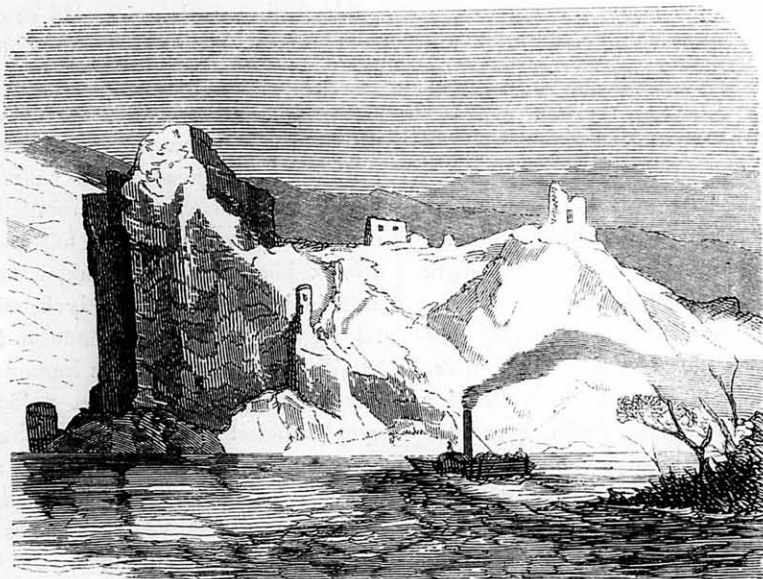
A szakférfiak és tudománykedvelők ez összefoetele alkalmából közöljük Pozsony látképét s vidékéről két kies fekvésű pontnak rajzát, hová kirándulás van tervezve. Rövid is mertetésökre szolgáljanak a következő sorok.

Pozsony, hazánk viszontagságos történetében nagy szerepet játszó nevezetes városaink egyike, külvárosaival együtt közvetlen a Duna bal partján fekszik, nyugati és északi oldalát pedig a vár-

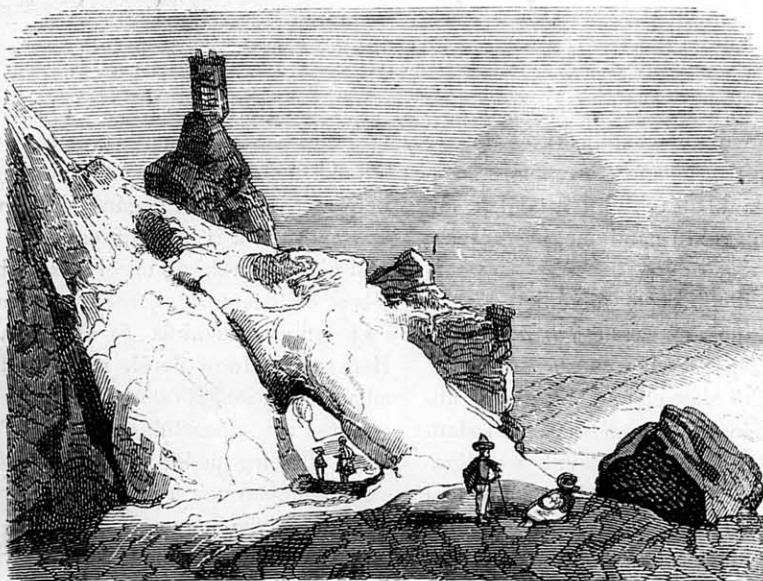
nál emelkedni kezdő Kárpátok szakadozott láncosa s a várossal összeölelkező szőlő, viruló gyümölcsös kertek változatos csoportozata környezi. A legrégebb királyi város, már a magyarok bejövetelkor fennállott. Lakosainak száma 42,000. E várost diszes épületek ékesítik, melyek közül meg-

említendők: az országháza, mely 1753-ban épült, ebben tartattak 1848-ig az országgyűlések. A város háza rézzel födött csinos toronnyal, igen régi épület, körülbelöl 500 éve, hogy fennáll. Az igen

diszes *primási palota*, a *vármegyeház*, a csinos *színház* és *redoutterem*. A *királyhegy* mesterségesen előidézett magaslat a Duna partján, melyre az ujonnan megkoronázott király lóháton megy s sz. István kardjával a világ négy tája felé vág, épült 1775-ben. A sz. *Mártonról* nevezett főegyház, mely sz. László király alatt épült 1090-ben, főoltárán sz. Mártonnak Donner híres szobrász által 1734-ben készült s 100 mázsát nyomó ércszobrával; e templomban koronáztattak 1536 óta a magyar királyok. A sz. Ferenciek diszes temploma régisége miatt is nevezetes; a kolostorral együtt

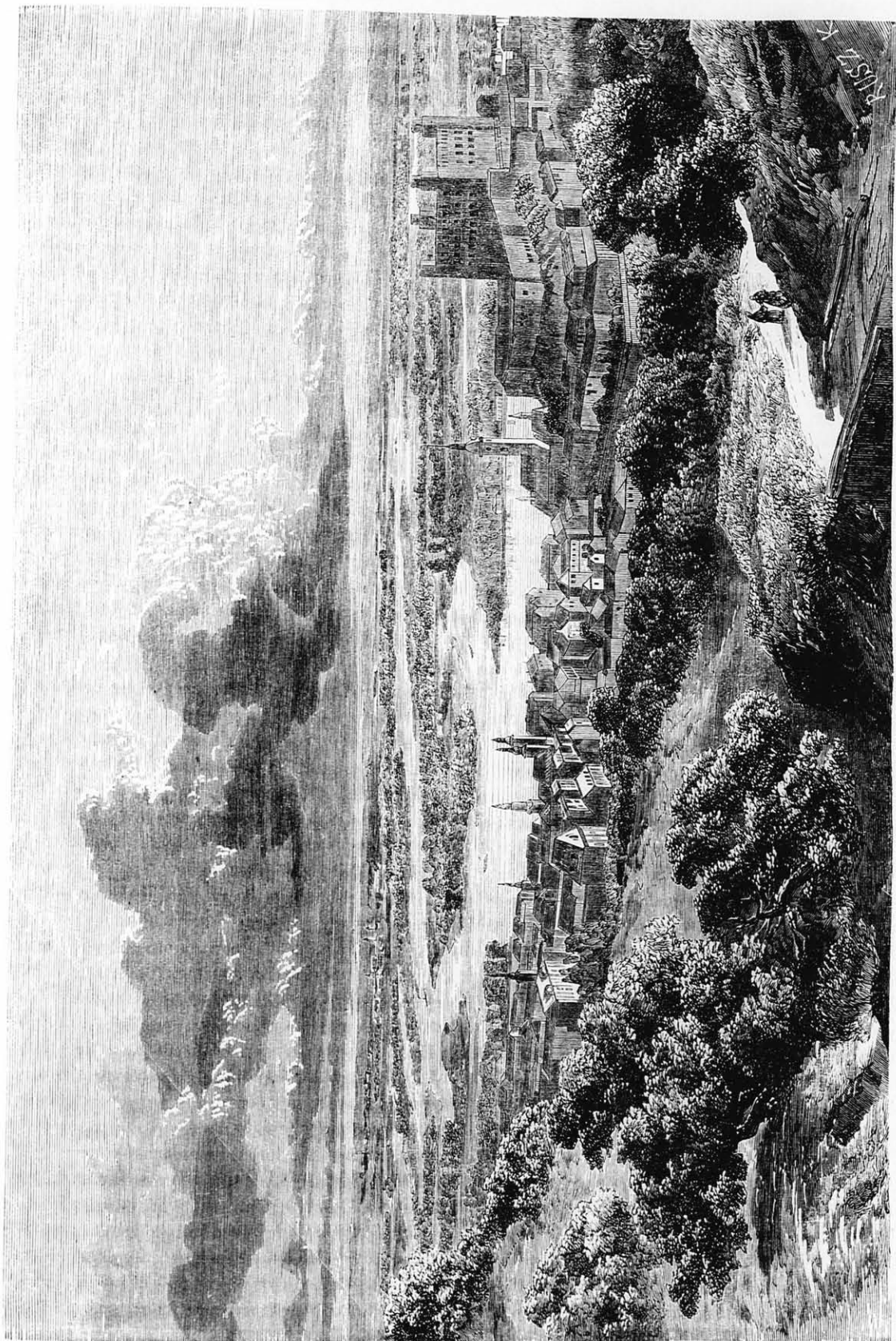

Dévény romjai.

Ut a Morva mellett.

IV. László király építtette 1280-ban. Ezeken kívül van itt még az irgalmasszerzetbeli atyáknak, a jezsuitáknak, Ursula-, Erzsébet szüzeknek, Notre-Dame-apácáknak, kapucinusoknak temploma és az evangélikusoknak is két egyháza. A királyi vár, mely a város felett 70 ölnyi magasságu hegyen,

Pozsony látképe.

védfalakkal megerősítve épült, 1635-ben az ország költségén megnagyobbított, s 1762-ben ujonnan kijavított, mi többbe került egy milliónál. Később seminarium lett, azután katonai laktanyául szolgált. 1811-ben olasz katonák laktak benne, kik azt felgyújtották. Jótékony és közintézetekben sem szenved Pozsony hiányt, és számos katolikus s evangélikus tan- és nevelő intézete van; királyi akadémiája igen régi. Kereskedése nagy fontosságú, emeli azt a Duna-gőzhajózáson kívül Pest és Bécseseli összeköttetése, s a már számos év óta fennálló vasut. A közlekedést a Duna jobb partján levő területtel 1802 óta egy 100 ölnél hosszabb állandó hajóhid tartja fenn. Az egymásra halmo-

zott mulatóházak száma a kies ligeteken és hegyeken temérdek.

Dévény várromjai Pozsonyon túl fekszenek, ott, hol a Morva a Dunába szakad, Dévény csinos kis mezővárostól északra, ép a Morva torkolatánál emelkedő mészhegyben. A monda szerint e várát egy leány építtette, s innen magyarazzák ki tót nevét, mert *devvina* vagy *dorrina* kisasszonyt jelent. Hajdan a morva birodalomhoz tartozott, volt Lajos német császáré (864-ben) és a cseh Ottokaré (1272-ben); később a bazini és sz-gyögi grófok birtoka a XVI. században, utánok Báthory István nádoré, 1683-ban még jól kiállta a törökök ostromát, aztán dűledezni kezdett, 1809-ben lett omladékká.

Dublini szegénység.

Dublin rendkívül szép, festői, érdekes, sajátos, s bizonynyal egyike lehetne a legszebb városoknak, ha benne minden lépten s nyomon a legborzasztóbb és legsiralmasabb nyomorral találkozunk nem kellene.

Alig lehet fogalmunk ezen szegénységről, annak terjedelméről s iszonyatos rejtekeiről, a melyekben tanyáz. Az irektől lakott londoni utcák a legtávolabbról sem gyanítják azt, a mi Dublin-ban mindenütt szembetűnik.

Ha egy nagy várost képzelünk olyan utcákkal mint London, s csak azon utcák legszegényebbjeitől lakva: akkor lehet némi gyenge fogalmunk Dublin legtöbb városnegyedéről. Legfelebb a tizedik ember, kivel találkozunk, van illően öltözködve. A más kilencnek bizonynyal nincs inge, s ezt, habár felöltönyük egészen nyakig be is van gombolva, számos hely elárulja, mely a mezitelen testet tünteti fel. Számtalanokat lehet ott látni, kik inkább meztelenül, mint felöltözve járnak.

E kiéhezett s elállatisodott alakok annyira alá-súlyedtek, hogy a boldogság élvezetére egyáltalában képtelenek; nyavalyásan jönnek a világra, éhezve nőnek fel, s aszkóiban halnak el.

A legtöbb ir nő szép vagy legalább szelid vonásokkal bir, de annál rettenetesebb azon ismertető jel, mely e finom arcokon a nyomort mutatja föl. Majd mindegyik csinosan felöltö köpenyét visel, s kivétel nélkül mindnyája azon szalma kalapot, melyekről az ir koldusnőket Londonban is felismerhetni; s bármily rongyos és szétfoszladozott legyen is, e kalapnak hiányzani nem szabad.

Az irlandi nép tán leginkább a nápolyi lazzaronikhoz hasonlítható, de szívélyesebb, őszintébb, s

dacára azon romlottságnak, melyet a nyomor szükségképen beléolt, sokkal tisztább.

Az ir, természeténél fogva, korántsem lazzaroni, örömet dolgozik, hogy napontai élelmét kiérdemelje, és ezt szívesen s vidáman teszi, de ellenszégül azon állatias erőmegfeszítésnek, melyet az angol tőle követel, s épen ez az, mit az angol benne kárhoztat.

Szomorú látvány e szerencsétleneket közelről megtekinteni; a nőknek nem más adja a gyöngéd kinézést s finom, romlatlan tagokat, mint az éhség és a dologtalanság. A férfiak lakhelyeik előtt az utcasarkokon, a hidakon fekszenek, s innen leskelődnek, ha vajjon valamely keresetre nincs-e kilátás. Ha egy idegen elhalad előttük, kezöket némán kinyújtják, sokan azt sem teszik, csak mozdulatlan fekszenek ott és az elmenő jobb öltönyét szemlélik, vagy tán irigyelve nézik a fuvaros lovat, miként rágódik déli abrakján. — Az utcákon, a merre csak tekintünk, gyermekeiket karon tartó s gyermekekkel elől hátul megrakott anyákat láthatni, a mint élelem után vizsgálódnak.

E szegények lakásai Dublin utcáinak legalább is három negyedét foglalják el, (habár nem is terjedelemre, de számra nézve, minthogy szűk utcákban laknak, míg ellenben a vagyonosabbak a szélesebb utcákon és téreken telepednek meg). E lakhelyek leírása, például a St. Patrik-utca közelében, igen nehéz feladat.

A ki a csehországi falvakat és zsidó utcákat látta s az irlandi szegénységet utleírásokban olvasta, azt vélné, elegendő képzelő erővel bir arra, hogy a látottat megtízszerezve szemé elébe varázsolja; ám de bármit látott is másutt életében, s

ha azt megszázszorozva leirhatlan nyomorra halmozná is össze, mégis képtelen a valóságban létező dublini szegénységet a maga mivoltában fel fogni.

Alkosson bár az angol parlament törvénycikket törvénycikkre s építsenek bár dologházat dologházra, s működjenek bármily jótékonyan egyes felekezetek, ha mindjárt nem ezred, de századrészt jövedelmüknek a szegényekre fordítják is: ezen szenvedéseken, melyeket Angolország századok óta szór el, nem segítenek, ez elfenésedés ki nem metszhető többé, mindinkább tovább fog harapódzni s rombolni.

Dublin mindenütt egy meghódított város képét tünteti elő; mi — Londonban ritkaság — katonák itt nagy sokaságban vannak, minden lépten és nyomon veres egyenruhás csapatokkal találkozhatni. Mindenfelé óriási nagyságu katonai laktnyak állanak és a város közepén egy erősség.

A rendőrség, melyet Londonban mint a közönség szolgálát bámuljuk, itt bottal jár, nyers és bárátságtalan, a népet maga előtt kergeti, miként a barmot hajtani szokták. Az elfogatásnál a foglyot

a földre dobják, taszigálják s ütlegelik. Nemrég Londonban egy előkelő utazó egy rendőrnek szemrehányást tett, ki egy koldus gyermekkel durván bánt, azt verte és csipkedte, azonban röviden e választ nyerte: „na bizony, hiszen ír leány!”

Ha irlanditól kérdjük, mit jelentenek ama tornyok, melyek a tengeröböl feletti magaslatokon elterülnek, azt feleli: ezek a franciák vagy amerikaiak ellen vannak felállítva, hogy ha egykor segítségünkre jönnének. Hogy e tornyok kikötőjük hasznára s védelmére lehetnének, nem jut eszükbe az irlandiaknak.

Franciaországra még mindig bizalommal s bárátságosan tekintenek, ép úgy miként a lengyelek, habár őket is a lengyelekkel együtt százszor cserben hagyta Franciaország.

Az utcák, műemlékek, valamint a házak is tanúsítják, miként akarnak e meghódított városnak angol bélyeget adni s azt oda beszívárogtatni, mintha Angolország történelme és dicsősége szintén az ő történelmük s dicsőségük lenne. Az utcák legnagyobb része, kivéve a legrégebbeket, hires angol neveket visel.

Egy hét története.

— Augustus 25. —

Egy hajdani syrakusai királyról beszélnek, hogy roppant hajót készíttetett, mely midőn készen volt, nem fért a — kikötőbe. Sok vállalat fáradsága vesz így kárba, ha jó előre ki nem számitanak mindent.

E régi történet jutott eszünkbe a mult vasárnap is, midőn a nagy dalár-ünnepről hazatértünk. Kiment az örömteljes várakozás volt utitársunk, visszajövet a busító sajnálkozás.

A zenede néhány hét előtt meghívó leveleket küldött szerteszt a hazai dalárdákhoz, mondván, jöjjetek velünk ünnepelni s énekeljete! S ez egy szóra összejöttek többen, mint ezeren. Azt kelle hinnünk, hogy ez lesz az ünnepélynek nemesak látványos oldala, hanem koronája is. Ezer tiszta, csengő, ép hang, szorgalommal összetanítva, a főpróbán oly jelét adta képességének, melytől a legkedvezőbb sikert várhattuk. El valánk ragadtatva gyönyörűen erős s öszhangzó éneküktől, midőn a redout nagy márvány falai verék vissza hangjaikat; Liszt arca is az öröm mosolyától ragyogott, hallván tőlük „Harc dalait;“ szívünk lángot kapott, s el kellett ismernünk, hogy a dal csakugyan hatalmas.

De a diszeloadás újra bebizonyítá, hogy az em-

ber minden hatalma igen csekély a természeté mellett. Jö egy szeszélyes szél, mely a zászlókat festőileg lobogtatja, de az ezer dalár hatalmas énekét oly könnyen széttépedeli, mint a kékszemű kis „infánsnö rózsáját“ Hugo Viktor egyik legendájában.

Roppant tömeg (hányszor tízezer, ki tudta volna megszámolni?) tódult az ünnepély színhelyére, a városligeti nagy mezőre, a hatyutó mögé, hol tavaly Blondin táncolt a nagy kötélén, s hol most a dalok muzsája bukott le — egy kissé. Nem csoda! A rendezőség ritka jártassággal választá ki a helyet, hol a hangot legkönnyebben elkaphatja minden kőszá szél, miután fák és ligetek közelléte legkevésbé sem akadályozzák pajzán játékait, s egyszersmind a daláremelvény előtti ülökört is igyekezett oly széles amphitheátrális szabásúvá tenni, hogy a négyezer számozott szék vendégei minél kevesebbet halljanak a nagy karok erejéből. E cél tökéletesen el lett érve, s nem csoda, ha midőn a daláremelvény díszes hátfalazata előtt, huszonkét élénkszinű selyem lobogó alatt rá zendült a Kölcsey „Hymnusza“, a Mendelsohn művészi szép „Üdvözlete“, Liszt erős „Harc dalai“ s Mosonyi „Ébresztő“-je, a körlátok közelében lévő népség

élceze adta meg, hogy ez ünnep látványnak ugyan igen szép, de hallványnak igen — halvány.

Természetes, hogy az egyes dalárdák magán énekei még kevésbé hatottak át a széles és hoszsú téren, noha a szél udvariasabb lett irántuk, s megállt és hallgatott, mintha maga is egy várakozásában csalódott figyelő volna.

Pedig mindazok a dalárdák, melyek kiállottak a sakra, egytől egyik szemenszedett erőteljes dalos legényekből álltak, támogatva a városok néhány vénjének érett mély hangjától; de hány ezer meg ezer torok kellene ahhoz, hogy a kiterített szabad levegőt betölthesse! Ide ércharsonak és ágyudőrejek valók.

Az ünnepély rendezősége tehát abban hibázta el a dolgot, hogy az ezer dalnoknak, — ha már meghívta, — nem készítettett egy nagy dalcsarnokot, mely ha a zenedétől nem telt, a város pedig nem bőkezűsködött, egy pár építész vállalkozásától kerülhetett volna ki, természetesen e nap bő jövedelméért.

Igaz, hogy így a zenede nem juthatott volna anyagi gyümölcsökhöz, de az első nagyszerű dalár-ünnep fényes sikere nem oly erkölcsi nyerevény lendít-e, mely többet ér pár ezer forintnál?

Vagy ha egy dalcsarnok létesítése csakugyan a lehetlenségek sorába tartozott, nem lett volna-e jobb ez ünnepély színhelyét a Margit-szigetre vagy a városligeti régi tűzjátékok helyére tenni, hol legalább a fák tömött sűrűsége négy oldalról jobban megfogják a hangokat, s a szélnek nem engednek mindenfelől szabad bemenetet.

Post festa cantare — mindig igen áldatlan dolog; de lehet-e mellőzetlenül hagynunk e hibákat, melyekről most a fél város beszél, nem is említve, hogy a drága páholyok egy része székek nélkül maradt, az úgy nevezett számozott ülések egy harmadrészén nem volt szám, s a külső korlát pedig oly alacsonyra volt hagyva, hogy az élelmes néptömeg csakhamar minden belépti jegy nélkül tört be a falócákra, s harminc krajcárjaét ép oly sokat látott és ép oly keveset hallott, mint a nyolc forintos páholyok drága vendégei? De nem ép e rendtelenség tette-e az egészet igazi népiünnepé? Egy óra alatt az egész elzárt téren teljes egyenlőség uralkodott, s az örkatonák éber szemei előtt is könnyen beszökött cipészfü csak ott bámult és hallgatott, a hol a cimeres hintókon érkezett gazdag előkelők? Nem volt többé sem városi katona, sem jegyszedő, sem utbaigazító; a ki akart, járhatott keresztül kasul a lócákon, páholyokon s a tisztán hagyott nagy gyepen, igyekeztén minél közelebb jutni a daláremelvényhez, melynek köze-

lében lehetett csak kivenni e hatalmas karok valódi erejét.

Igy e ritka ünnepély emlékébe nem a legkedvesebb emlékek vegyülnek, s a ki elmulasztá meglátogatni a szombati főpróbát, maig sem tudja, mire képes ezer jó dalár.

De ne csak az árnyat keressük, miután volt ez ünnepnek egy fényoldala is — a szemek gyönyöre. Már déli tizenkét órakor, midőn ez ötven dalárda tagjai a redoutteremből ünnepies menetben, árvalányhajás s kócsagos kalapokkal, följelvényezett atillákban, szebbnél szebb kék, fehér és nemzet szín lobogók alatt, s hazai indulók zenéje mellett kivonultak a nagyhid és király-utcákon át a lövöldébe, oly szép látványunk volt, melyet nem egyhamar fogunk feledni. Öröm volt látni e sok, minden osztályból való deli alakot, ép ifjuságot, kedélyes arcu öregeket, papokat, s köztük a magyarokhoz testvériesen csatlakozó németeket, szerbeket sat. kik mind vidáman lépdeltek, örvendve, hogy ez ünnepély részesei lehetnek. S mily példány-alakok voltak köztük! Némely nagy szakállas, erős szemű férfi tán jobban illenék egy harci paripára, és sok öszbeborult, vaskos természetű öreg ur a fórum szószékére — jegyzék meg némelyek. De nem, — ez egyesülés főhaszna épen abban áll, hogy minden koru és állásu férfiakat köt össze, s e mellett, mint báró Orcy Béla szépen fejezte ki üdvözlő beszédében, e dalárdák hivatása a külön nyelvű testvérfajok között egy kapesot képezni a dalok által.

Minket nem érhet az a szemrehányás, hogy — mint a nagy németországi szomszédok — örökösen csak dalolunk, tornázunk, fura mászunk és sört fogyasztunk a haza dicsőségére. Itt a dalárdának fontosabb hivatása van, mint a csupamerő mulatság és ünnepélyezés. Termő magvakat hintenek ezek szét városunkint, hol — valljuk meg — a szépművészetek és költészet bájjait, üdvös voltát és vonzerejét maig is csak igen kevesen ismerik és fogják föl úgy, a hogy kellene.

Midőn egy francia író azt mondá: kell, hogy a zene mindenkinek második anyanyelve legyen, nem azt ohajtá, hogy a föld és ég hegedűkkel legyen teli, hanem hogy a zene által finomuljon a kedély, az izlés, s emelkedjék a szellemieség.

Azért kettős örömmel üdvözlöttük itt ez összegyűlt dalársereget, mely évről évre mind jobban ki fogja terjeszteni működési körét és üdvös hatását, s nemcsak az idegenkedőket hólitja meg testvérekül, hanem egykor a szépművészetek szükségérzetét is, (mely most a legtöbbször annyira hiányzik) felköltendi mindenfelé.

A dal egy szép eszköz arra, hogy az általános műveltségnek finomabb szint adjon.

A jövő évi dalárdai ünnep színhelyéül Aradot választák; tán majd mire — nemsokára — ismét fővárosunkra kerülend a sor, azt hiszszük, hogy egy szép csarnokba vezethetjük őket, hol diadaluk oly teljes lesz, a minőre már most is képesek.

A hét többi története folyvást Liszt körül forogott. Ünneplék őt a nők, előkelők, egyháziak és művészek; s míg a próbákon a fiatal lányok majd elnyelék bámuló szemekkel, addig az ország ősz hercegprimása is áldást monda életére a budai

Szent István-napi disztrakomán. Egyik nap azt halljuk, hogy gróf Károlyi István Főthon ád tiszteletére disztrakomát, majd hogy leányát, Bülow-nét Szegszárdra viszi, hogy bemutassa neki a magyar vidékek vendégszeretetét s népéletét. De legörvendetesebb az a hír, hogy az írói, zenészi segélyegyletre, bölcsödére és a lipótvárosi bazilikára jövő kedden a redout disztermében még egy hangversenyt ád, melyen maga is zongorázni fog. Mily szép hogy a hazai föld varázsa még egyszer néhány pillanatra föltámasztja benne a rég visszavonult zongorakirályt. *Vadnai Károly.*

Ujdon s á g o k.

— (*Nagy műlaponkat illetőleg*) jelentjük, hogy az már hosszabb idő óta munkában van, de a tizenhárom különböző színnyomatu kép elkészítése — háromezer példánynál 39,000 külön nyomás szükségeltetvén — még igénybe vesz néhány hetet. A mint kész lesz, tudatni és előfizetőinknek azonnal megküldeni nem késünk.

* (*Szent István első királyunk ünnepe*) Budán nagy ünnepélyességgel folyt le a nagy számu vidégi és helybeli közönség buzgó részvéte mellett. Az ünnepélyes menet a várpalota kápolnájában őrzött ereklyével, sz. István jobbajával indult Mátyás templomába, melyben Magyarország főpásztora a hg. primás, a polgári és katonai hatóságok és számos hallgató jelenlétében szolgáltató a sz. mise áldozatot; a disztéren felállított katonaság s a várfokán ágyuk diszlóvései dörögtek.

* (*A Széchenyi-szobornak*) a lánchíd-téren föllállítását a helytartó-tanács most megengedte. Talapzatát sziklacsoportozatból fogják készíteni, s a szobor feje egy vonalban lesz a Nákó-ház tetejével.

* (*Az országgyűlési helyiségek*) ügyében Pestváros gazdasági bizottmánya beleegyezését nyilváníttotta, hogy a redout-terem egyelőre, míg az ideiglenes országház elkészül, az alsóház ülései számára használtassék, azon föltétellel, hogy a terem kárt ne szenvedjen s semmi olyast ne helyezzenek el benne, a mi szögelést kíván.

* (*B. Kemény Zsigmond, gr. Mikó Imre és gr. Mikes János*) aug. 22-én Deák Ferenc látogatására Pusztá-Sz.-Lászlóra utaztak.

* (*Ifj. Bartal György*), a helyt.-tanács alelnöke a fővárosba érkezett, s már le is tette az esküt.

* (*Liszt hangversenyt*) rendez f. hó 29-én a muzeumban, a lipótvárosi templom, az írói segélyegylet és bölcsöde javára. A nagy művész, ki 18 év

óta nem rendezett hangversenyt, ez alkalommal zongorázni fog, még pedig előbb egyedül, azután négy kézre Bülow-val. Reményi is közre fog működni.

* (*Liszt Ferenc*) e héten régi barátjához b. Auguszhoz Szegszárdra rándul, Veje Bülow, és leánya Bülow-Liszt Kozima asszony is vele mennek. Lisztről azt is beszélük, hogy egy hónapig akar hazánkban maradni, s Reményivel körutat tesz, hogy népdalainkat hallhassa és a nevezetesebb kólostorokat meglátogassa.

* (*Hollóssy L.-né asszonynak*) -a zenede küldött-ségileg köszönte meg szíves közreműködését a századnegyedes ünnepélyen.

* (*Kegyelmi hír.*) A sokat szenvedett Tancsics Mihály, ki évek óta Budán van fogságban, hír szerint nemsokára kegyelmet kap.

* (*Az ünnepélyek alatt*) Pesten levő idegenek számát 30,000-nél többre teszik. Liszt oratoriumának főpróbája, diszleodása és a 17-ki nagy hangverseny összesen 7400 forintot jövedelmeztek, a mult vasárnapi dalárünnepély pedig 9000 fto.

* (*A természetvizsgálók pozsonyi gyűlése*) alkalomával igen fontos lesz azon kiállítás, melyet a bécsi cs. k. geologiai intézet igazgatója rendez. Ezen most a kontinensen legnagyobbívűbb intézet ki fogja állítani nagy személyzete tevékenységének összes honunkat illető eredményét, s a kiállított térképek, közet és kőületpéldányok fölött legjelesebb tagjai fognak magyarázatot tartani.

* (*A székesfehérvári Vörösmarty-szobor*) alapkövét e hó 15-én tették le. A szobor ünnepélyes leleplezése a jövő évi máj. első vasárnap történik meg. Hivatalos meghívás a bizottmány részéről csak négy lesz kibocsátva: a magy. akadémiához, a Kisfaludy-társasághoz, a költő családjához és Deák Ferenchez.

* (Rüstownik a magyar forradalomról) irt munkáját Áldor Imre és Vértessi Arnold fiatal íróink magyarra fordítják és előfizetés útján fogják kiadni.

* (Változtatások a magyar közigazgatás személyzetében.) Bécsi hírek szerint Privitzer másodkancellár és Beke alkancellár visszalépnek, s helyöket Somssich Pál és Károlyi, a volt alkancellár, foglalják el. Ujjonnan kinevezendő főispánokul eddig biztosan hatot emlegetnek. Ezek Mosonyban gr. Zichy Henrik, Fehérben Szögyéni László, Nógrádban gr. Forgách Antal, Veszprémben Fiáth Ferenc, Borsodban b. Vay Miklós, Zalában gr. Festetics György. Lány József abaujmezei és Bezeredy Kristóf veszprém-megyei főispán hivataluktól már fölmentettek.

* (Id. Dumas Sándor) a nemz. színház igazgatóságát megkereste, hogy Pesten francia nyelven felolvasást tarthasson.

* (Az állatkerti társulat) e hó 22-én tartá alakuló közgyűlését. Elnöknek Xántus, alelnököknek Rottenbiller Lipot, dr. Szabó József és Kubinyi Ágoston választottak meg.

* (Rózsa Sándort) a Kufsteini börtönből Gitschingbe szállították.

* (Egy hatvanéves férfi,) egy kis pesti vendéglő tulajdonosa, rongált pénzvisszonyai miatt föl akasztotta magát. Már előbb is kétszer tett kísérletet.

* (Talált kincs.) Alvincen valaki némrég vakondtúrás tetején huszas nagyságu ezüst pénzt talált. Megjegyezte e helyet, s este — állítólagosan — egy három vékás faedényben huszasokra, tallérokra és aranyokra akadt, melyek nagy része Mária Terézia idejéből való. A föld tulajdonosnője, b. Incédi Horváth Mihályné most törvényes lépéseket tön a találó ellen.

* (Vidats János) volt országgyűlési képviselő és pesti gyártulajdonos — köztudomás szerint — mintegy két év előtt lakásán elfogtván, több hónapot töltött vizsgálati fogságban s később kezeség mellett szabad lábra boesáttatott, a pör azonban folyt ellene, mint állítólagos felségáruló ellen. Most bizonyítékok hiánya miatt a kereset alól fölmentetett:

EBRESZTŐ

Költemény Balogh Zoltántól.

Zenét szerző Mosonyi Mihály.
Zongorára átírta Plotényi Nándor.

Magasztosan.

Fel, fel, haj-na - lo-dik az é - gen! Éb - redj honfi di - eső re - mény - ben;

Tett és nem

Tett és nem nyu-ga - lom, nyu-ga - lom az é - let, Mely - lyel ál - mo dat elese - ré - led.

Kissé lassabban.

Á - lom szen-de - re - dés ha - lál - ban! Lep - lén / tar - ka

Á - lom

pi - ros vi - rág van. É - des * il - la - ta nines, mi hasz - na! Reg - gel egy fu - va - lom

dim. *ped. mf* *p*

her - vaszt - ja. É - let csak te vagy oh if - ju - ság! A - tok

pp *p* *f* *cresc.*

A - tok, * mind - re a kik el - al - vák! If - jan mun - ka kö - zött meg - tör - ni?

ped. sf *p*

nines köny, nines köny, mely e hi - bát le - tör - li. Fel, fel, nézd a na - pot? ki

p *f* *sf* *dim.* *p* *f*

Magasztosan.

tár - ja Bá - ját öm - le - de - ző su - gá - ra. Egy hang zúg - ja a hont be vé - gig :

tremolando *cresc.* *f* *trem.*

Ál - dás kik a lan - tot meg - ér - tik! Ed - zedd fér - fi e - rőd szi - lár - dul, Hát - ra ne ma -

f *p* *cresc.*

radj a vi - lág-tól? Völgyről menja ma-gas há - lom - ra Min - dig lel-ke - se-dést da - nol-va.

Törj fel * eg-be a szent-esz mé - ért S nem nyersz küz-de-lem - ért ese - kély bért ;

É-bredj, é - bredj, é - bredj hon - fi i - gaz i-gaz va - ló - ra : Üdv-nek egy-szer üt

csak az ó - ra! üdv-nek egy-szer üt csak az ó - ra! ra! fel! fel! fel! fel! fel!

ped. f fel! * haj - na - lo - dik az e ped. ff fff * ped. ff gen. *

Svava loco

trem.

1mo *2do*

Jegyzés. Midőn t. előfizetőinknek *Mosonyi Mihály* e kitünő szerzeményével kedveskedünk, melyet az országból Pesten egybegyűlt dalárok aug. 20-án — a dalárünnepélyen — adtak először elő: egyszersmind *utasításkép* megjegyezzük, hogy *Plotényi Nándor*, *Reményi Ede* derék tanítványa, jelen zongora-átíratot olyképen dolgozta ki, hogy az egyszersmind könnyen énekelhető is legyen, ugyanazért a szöveg is alá van téve.

Szerk.

— (*Lázadás Bukarestben.*) A dohány-monopolium behozatala a Dunafejedelemségekbe egy idő óta nagy ingerültséget okozott a román népnél, mely közelebb nyílt lázadásban tört ki. Aug. 15-én Napoleon napját Bukarestben meglehetősen ünnepélyességgel szokták megtartani, s a mozgalom vezetői ezt tüzték ki tervök kivitelére. Reggel jelentékeny néptömeg nyomult a városházába, melyen egy pillanat alatt bevettek minden ablakot, összetörték minden helyéből kimozdíthatót, a hivatalos irományokat diribdarabokra tépve szórták ki az ablakokon; a katonaság csak szurony ostrommal vehetett itt erőt a keményen ellenálló zavargókon. Ezalatt fölfegyverkezett lovas egységek száguldtak be a várost felkelésre lázítván a népet, s biztatva, hogy a fejedelem palotáját kell megrohanni. S csakugyan keletkeztek is a legnépesebb utcákban népcsődületek, melyek több órahosszat harcoltak a katonasággal. Mindkét részről számos lövés történt, és sokan estek. Estére a fölkelés teljesen el lön nyomva. A szabadelvű párt vezérei, Bratiano, Rozetti stb. kik készítették elő állítólag a lázadást elfogattak. Kuza az emsi fürdőről sietve haza utazott.

* (*Drága zongora.*) Liszt 1841-ben Hamburgban hangversenyt adván, közkívánatra el kellett árvezetetni zongoráját, mely 21,000 frankon kelt el.

— (*A kholera áldozatai.*) A kholera Alexandriában 200,000 lakos közül 12,000, Kairóban 40,000, Egyptom többi részében pedig szintén 40,000 — összesen tehát 92,000 embert ragadt el 40 nap alatt a járvány. Marseilleben 4, 5, 6—10 ember hull el naponként, Anconában a betegek $\frac{2}{3}$ -a rendszeren elhal.

— (*Az európai uralkodók rokonsága.*) Ha az európai fejedelmek testvérnek cimezik egymást, az több mint pusztá szólásmód, mert habár nem épen testvérei is, de többnyire rokoni egymásnak. Az uralkodó házak összevéve egy roppant nagy családot képeznek, mely sokszoros házasságok által van egymásközt összefonva, s melyből csak a török szultán képez kivételt. A többiek mind rokonságban állanak egymással, s már a Napoleont is a többszörös családi kapocs köti össze az „Isten kegyelméből“ uralkodó régi házakkal. Legkiterjedtebb családi összeköttetésekkel a német uralkodó házak bírnak, mert hiszen Németországban magában háromszor annyi uralkodó család van, mint az összes többi Európában. A jelenlegi európai uralkodók száma, a pápát és a szultánt kivéve, 39, s ezek nagy része német eredetű. Az uralkodó házak családi összeköttetései nagy szerepet játszanak a nemzetek életében. A Habsburg ház családi összeköttetések által emelkedett a hatalom azon fokára, hogy három világrészben uralkodott és a nap soha sem ment le birodalmában. Szerencsés házasságok vettették meg hatalmának alapját. Van egy régi latin vers, mely így szól:

„Bella gerant alii; tu, telix Austria, nube:
Nam quae Mars alius, dat tibi regna Venus.“

(Hadakat viselnek mások, te szerencsés Ausztria, csak házasodjál; mert a mit másoknak Mars, neked Venus adja az országokat.)

— (*Több lengyel menekült*) érkezett közelebb

Párisba, kiknek sikerült megszökni Szibériából, hova 1863-ban küldettek száműzetésbe. Társaságukban néhány litvániai és samogetiai lengyel is találkozott, kik résztvettek a fölkelésben, s eddig hazájuk erdősegeiben bolyongtak. Svájcba is folyvást érkeznek lengyelek, kik az orosz rendőrség üldözései folytán idegen földön kényszerülnek menhelyet keresni. — A lengyel királyságban ismét több jelentékeny tűzvész keletkezett; a többi közt két város teljesen elhamvadt. A Lonczyk kerületben kiütött tűzvésznél a nyújtogatót tetten kapták. Egy szabólegény volt a szomszéd faluból, ki valatás közben kimondotta, hogy a gyújtogatásra egy tisztességesen öltözött férfi szőlította fel, ki neki ezért hat ezüst rubelt adott. A pénzt zsebében találták. Más tetten kapott gyújtogatók hasonló valóságokat tettek.

— (*A Napoleon-ünnepély Párisban.*) A Napoleon nap (aug. 15-én), mely a császárság alatt egész Franciaországban nemzeti ünneppé lett, az idén meglehetősen szomorú volt. Páris, mely ilyenkor ünnepi fényben ragyog, nem tudta magát fölpipe-rezni, mert esett az eső. A császár nem lészen Párisban, az ünnepélyre sem jelent meg, s rosz idő mellett ez is volt oka, hogy az ünnepély csöndesen folyt le. A látványosságokon sokan voltak jelen, de nem az előbbi évek nagy néptömege. Az ingyenes színi előadások 1 óraker kezdődtek. Girardin új darabja ekkor megtalálta közönségét, megtapsolták majd minden jelenetét. Rendkívül viharos tetszést költött, midőn a férj annak, ki nejét elcsábitotta, arcára üt, s ez oda tartja arcának másik felét. Ez annyira a jelen volt közönség izléséhez vala mérve, hogy midőn a függöny leesett, nagy zajjal éltették Girardint. A Napoleon-napra 300,000 idegen tódult Párisba külföldről, de a rosz idő folytán nem láthatták ez ünnepélyek legérdeke-sebb látványait, a tűzjátékot, a Tuileriák kertjének, a Concordia térnek stb. kivilágítását.

— (*A hajóhadai ünnepély Cherbourgban.*) A két nyugati nagy hatalom, Franciaország és Anglia hajóhadának találkozására aug. 12—18-ig roppant számmal tódultak az idegenek Cherbourgba. Az egyébkor oly csendes város egészen átváltozott, s a pezsgő élet tekintetében valódi kis Páris lett. A francia fővárosból indult nagy kéjvonatok egyiken csak nagy fáradsággal lehetett helyhez jutni, írja egy hirlapi levelező, pedig a vonatok oly hosszúak voltak, melyek ritkán fordulnak elő. Bayeux és Cherbourg közt egy 36 kocsiból álló vonat megállapodni kényszerült, mivel a mozdony nem volt elég erős a roppant terhet tovább szállítani. A Bayeux-ből érkező vonat tehát okvetlenül össze-ütközött volna, ha az utasok egyike röppentyükkel nincs ellátva, melyeket a vonat két oldalán felbocsátottak; a közelgő vonat vezetője észre vette a jelzést és megállapodott, mi által borzasztó szerencsétlenség hártatott el. A különben oly higgadt vasuti hivatalnokok teljesen elvesztették lélekjelenlétüket, s szóba sem állottak senkivel. Mindenki kényszerült önmagának igazságot szolgáltatni, s az utasok oly figyelmenlenséget tanusítottak egymás irányában, minőre Franciaországban csak ritkán akadhatni. A különböző állomá-

sokon az éttermek, a szó teljes értelmében rohammal vétettek be. Sajátságos látvány volt, midőn ezer egyén egyszerre rohant az étterembe; mindenki feltartotta kezét, mindenki lármázott, úgy, hogy a vad zsbaj által elkábitott szolgazemélyzet végre lemondott a szolgálatról, s kiki azt vitte, a mihez férhetett, néhány pénzarabot dobva az aszatra; sőt volt a vendégek közt olyan is, ki előtt még ez utóbbi műtét is feleslegesnek látszott. Elgondolhatni, hogy a vendégek ily roppant ösztétódulása mellett a lakások ára is óriásilag emelkedett. Cherbourgban mindenütt francia s angol zászlók lobogtak; itt-ott egy amerikai, orosz, vagy olasz vegyült közük, de német színeket sehol sem lehetett látni. Az angol flotta fogadtatása a franciák részéről igen szívélyes volt. A tulajdonképi ünnepélyeket azonban itt is megzavarta az eső. A diszlakomán a felköszöntések sorát Sommerst hg, mint az angol admiralitás első lordja nyitotta meg, Napoleon császárét köszöntvén föl; erre a francia tengerészeti miniszter előbb Victoria királynő egészségére, majd az angol és francia hájóhadak szives összetartására ürítte poharat.

* (A párisi sajtó.) Párisban jelenleg 860 mindennemű hirlap és folyóirat jelen meg, 1845-ben 416, 1863-ban 690 volt összes számuk. Ezek között nem a politikai lapok a legszámosabbak, még nem is a legszámosabbak közül valók, hanem az iparosok lapjai. Párisban majd minden iparosztálynak, a mészárosok, asztalosok, lakatosoknak stb. megvannak a maguk lapjaik, még a rongyszedőknek is. Politikai lap van 25, melyek közül a legrégibb a „Gazette de France“, 1630 óta jelenik meg. A legkisebb ujságnak, a „Le Lilliputi-en“-nek 20 példányra csak egy iv közönséges ujság-papírra van szüksége. Az előfizetési díjak évenként mintegy 30,000 frankot tesznek.

— (Jefferson Davisnak) naponként két órai sétára van engedve, örök kíséretében. A sétá jótékony hatása a már egészségileg teljesen tönkre jutott emberen naponként mindinkább észrevehető. Azt mondják, hogy legközelebb Wasingtonba fog vitetni, hogy pörbe fogassék, mely hír azonban nem mindenkinél talál hitelre.

— β (Kövült szarvas). A vietzei vashámort, Klüstrin és Landsberg között a Warthe mellett 1754-ben állították föl. Első művezetője Braun, a Vietze

és Landsberg közötti homok és agyag hegyeket jól megvizsgáltatta, azon reményben, hogy ott a vas olvasztáshoz vasérckövet, vagy a magas kályha alapjához homokkővet fedez föl. Egyikből sem találtak, hanem Landsberghez egy mértföldnyire egy hegyben szép sárga földre akadtak, mely kevés vastartalommal bírt, s egyébkép is hasznosnak mutatkozott. Tovább is ástak e hegybe, s midőn annak alján körülbelül hét ölnyre értek, egy kővé vált szarvasra akadtak, mely minden testrészeivel tökéletesen egybefüggött, s úgy agancsai, mint minden egyéb része kővé volt válva. De a mi a legcsudálatosabb, a szarvas lábain állott, s minden oldalról sárga földdel volt körülveve. Az akkori vietzei lelkész bírt egy darabot eme kővé vált szarvas agancsaiból, de a melytől a Neumarkbai orosz beütés alkalmával megfosztatott.

Irodalom.

— (Magyarország helynévtára) a legujabb hivatalos adatok nyomán összeállítva, jelent meg Emich Gusztáv kiadásában. A 62 ivre terjedő vaskos könyvben betűsorba szedve, minden hely neve megtalálható, a megye, járás, lélekszám, divatozó nyelvek, püspöki megye vagy egyházkerület, adóhivatal s utósó posta pontos kitételével. Magyar és német nyelven van kiadva, s a hivatalos, üzletemberek, s mindazok, kik terjedt levelezést folytatnak, sok hasznát vehetik. Ára 1 ft. 80 kr.

— (Két érdekes külföldi vegény) jelent meg újabban magyar fordításban. Ezek: a „Két város“, Boz Dickenstől; ára a két kötetnek 3 ft. és „A véres margrisó“, Dash grófnó után fordította Kun Barna, két kötet, ára 3 ft. Kiadta Emich Gusztáv.

Nemzeti színház.

Adatott: aug. 17-én Charlotte kapitány, francia vigjáték 2 felv. — 18-án, jó cs. k. fölsége születésnapjának előestéjén, a színház teljes kivilágítása és a „Néphymnus“ előnéklése mellett, új betanulással először: Erzsébet, eredeti opera 3 felv., írta Canyuga J., zenéjét szerették: Erkel Ferenc, Doppler Ferenc és Doppler Károly. — 19-én Faust, opera 5 fel. Gounodtól. — 20-án a színház zárva volt. — 21-én Hunyadi László, eredeti opera 4 felv. Erkelből. — 22-én A csapodár, vigjáték 3 felv. Sardoutól. — 23-án A szigetvári vértanúk, dráma 4 felv. Jókaitól.

Ki van tűzve: aug. 24. Erzsébet. — 25. Tündérújak. — 26. Fidelio. — 25. Egy millió. — 28. Kegyen, új betanulással először. 20. Alarcos bá. — 30. Fősvény. — 31. Lammermoori Lucia, Litschner k. a. először. — Sept. 1. Völgy liloma. — 2. Hugonották.

Magyar értékpapírok árfolyama.

1865. augusztus 26.

Besze- lések sorszáma	Legut. jöv. dómege	a) Bank- és iparpapírok.	Árfolyam	
			pénz	áru
500	49	Pesti keresk. bankrészevény	680	685
63	100	„ takarékpénzt. részv.	1020	—
	32	Budai „	440	445
525	30	Buda-pesti lánchíd „	370	375
105	4 80	„ alagút „	60	63
500	80	Pesti J.-hengermal. „	1005	—
210	25	Keresk. test. épül. „	360	—
315	120	Első magy. bizt. társ. „	550	554
210	50	Pannonia vizont. bizt. társ. „	362	365
200	—	Pest-lononci vaspálya rész. „	—	—
1000	25	Pannonia-gőzmalom társ. „	—	1305
		b) Földteherment. kötvények.		
		Magyar „	75	76
		Temesi „	73	74
		Horvát „	75	76
		Erdélyi „	71	72

Bécsi börze 1865. augusztus 26.

Záloglevelek.	Adott ár	Ar-tottár	Adott ár	Tar-tottár
Magyarföldhitelintéz. 5 1/2%	80.25	81.—	16.75	17.25
„ 10 év. jöv. jegy. 6%	92.—	94.—	16.—	17.—
Sorsjegyek.				
1839. évi sorsolással 100 frtos	144.—	144.50	18.—	18.25
1839. „ ötöd részben „	140.50	141.50	—	—
1854. „ sorsolással „	82.50	83.—	—	—
1860. „ „ „	89.40	89.50	—	—
1860. „ ötöd részben „	95.20	95.40	—	—
1864. „ 5 sors. évenk. „	80.50	80.60	—	—
Hitelintézeti „	121.80	122.—	—	—
Dunagőzhajzási „	80.—	80.50	—	—
Triesti „	108.—	109.—	—	—
Budai „ 40	22.50	23.50	—	—
Eszterházy herceg „	75.—	78.—	—	—
Salm „	27.—	28.—	—	—
Pálffy „	25.50	26.—	—	—
Clary „	23.—	24.—	—	—
St. Genois „	23.—	24.—	—	—
Windischgrätz „ 20 frtos	—	—	17.00	17.02
Waldstein „ 20 „	—	—	179.50	179.60
Keglevich „ 10 „	—	—	209—	211.—
Comó rentpapír „ 14 „	—	—	181—	183.—
Részvények.				
Északi vasut „ 1000 frtos	—	—	147—	147.—
Allam „ 500frank	—	—	779—	781.—
Déli „ „ 200	—	—	176—	176.40
Nyugati „ „ 200 frtos	—	—	587—	588.—
Tiszai „ „ 200 „	—	—	224—	225.—
Bankrészevény „	—	—	479—	481.—
Hitelintézeti „ 200 frtos	—	—	—	—
Alsó oszt. esc. bank 500	—	—	—	—
Lloyd „ 500	—	—	—	—
Dunagőzhajzási 500	—	—	—	—
Pénznekem.				
Császári arany „	—	—	5.16	5.18
Ezüst „	—	—	107.—	107.25